

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції



ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Колесниченко Олександр Володимирович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДКРИТТЯ ПРОКУРОРОМ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО СТАЛИ ПІДСТАВОЮ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	617
Красіловський Вадим Олександрович ЩОДО СУТНІСНОГО РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДІВ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	619
Лукашук Каріна Русланівна ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	623
Ляховченко Іван Анатолійович СУД ПРИСЯЖНИХ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	626
Маркіна Анна Валеріївна СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В УКРАЇНІ	628
Мельник Олександр Леонідович ОБОВ'ЯЗКИ ОСОБИ В ЗВ'ЯЗКУ З ОБРАННЯМ ДО НЕЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	632
Понурко Тарас Андрійович ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОКАЗІВ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	635
Фатєєв Андрій Вікторович ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПІДСЛІДНІ ДЕРЖАВНОМУ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ	637
Філімонов Микита Володимирович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ У РЕЗУЛЬТАТІ ЗНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	639
Шугалевич Ігор Васильович ПРАВОВА ПРИРОДА ПОСТАНОВ ВЕРХОВНОГО СУДУ	641

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

Аркуша Лариса Ігорівна, Кучеров Дмитро Сергійович КОРУМПОВАНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК УМОВА ДЛЯ ВЧИНЕННЯ ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	645
Тіщенко Валерій Володимирович, Стародубов Сергій Вікторович ПІДСТАВИ ТА ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ВБИВСТВ	648
Загородній Віктор Євстафійович, Наумович Ігор Сергійович ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ	650
Вашук Олеся Петрівна КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	653
Подобний Олександр Олександрович, Єрусланова Тетяна Геннадіївна ОКРЕМІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗІ СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ	655
Самойленко Олена Анатоліївна, Щербак Ірина Анатоліївна ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	657
Цехан Дмитро Миколайович, Єлхін Олексій Володимирович ЗЛОЧИННІ УГРУПОВАННЯ ЯК ЕКОНОМІЧНІ АГЕНТИ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ОПЕРАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ	660

Цехан Дмитро Миколайович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової
діяльності, доктор юридичних наук, професор*

Елхін Олексій Володимирович

*Т.в.о. начальника 8-го управління Департаменту стратегічних розслідувань
Національної поліції України, доктор філософії за спеціальністю 081 «Право»*

ЗЛОЧИННІ УГРУПОВАННЯ ЯК ЕКОНОМІЧНІ АГЕНТИ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ОПЕРАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ

У межах наук кримінально-правового циклу одним із пріоритетних об'єктів для здійснення наукового пізнання є організована злочинність як відповідна система, яка у стратегічній перспективі є відповідною загрозою державній безпеці України, зокрема в умовах повномасштабної війни та у післявоєнний період, який, зважаючи на історичний досвід, характеризується соціальною нестабільністю, економічними проблемами тощо, що сприяє поширенню та закріпленню протиправних практик серед значної частини населення. Аналіз базових форм діяльності організованих злочинних угруповань, свідчить, що незалежно від спрямованості протиправної активності стратегічною метою їх діяльності є формування, акумуляція та подальше використання різних форм активів, які прямо чи опосередковано сформовані за результатами такої злочинної діяльності. Вказані процеси вимагають погляду на організовані злочинні угруповання не лише як на протиправні утворення, а й як на раціональних економічних агентів крізь призму економічної теорії злочинності, адже аналіз форм, структури та механізмів використання доходів, сформованих за результатами злочинної діяльності свідчить, що організовані злочинні угруповання використовують моделі, які характерні для суб'єктів господарської діяльності, котрі реалізують ділову активність у легальній сфері, зокрема й у частині диверсифікації своїх витрат на операційні та інвестиційні.

Так, розпочинаючи безпосередній аналіз, перш за все слушно звернути увагу на використання таких доходів для покриття *поточних та операційних витрат*, злочинних угруповань або конкретних їх учасників. До таких операційних (поточних) витрат, які компенсуються за рахунок доходів, отриманих за результатами злочинної діяльності можна віднести витрати пов'язані із забезпеченням злочинного угруповання відповідною матеріально-технічною базою, яка необхідна для його стійкого та ефективного функціонування.

Продовжуючи аналіз, на нашу думку, слушно звернути увагу й на так звані *інвестиційні витрати*, які характерні для злочинних угруповань різного типу, зокрема:

по-перше, витрати пов'язані із формуванням відповідного кадрового резерву для самовідтворення організованого злочинного угруповання, зокрема: а) підтрим-

ка різного роду неформальних молодіжних рухів антисуспільної спрямованості, яка з одного боку вирішує завдання щодо можливості додаткового залучення кадрового ресурсу для комплексних злочинів проти громадської безпеки для виконання відволікаючих та інших функцій, дезорганізації роботи поліції на місцях злочинів, знищення слідів шляхом руйнування початкового вигляду місця вчинення конкретних кримінальних правопорушень тощо, а з іншого значна кількість неформальних молодіжних рухів антисуспільної спрямованості (хакерські групи, крайні націоналістичні організації тощо) є системним підґрунтям для поповнення структури організованих злочинних угруповань; б) фінансування спортивних клубів, які забезпечують оновлення кадрового складу силового блоку організованих злочинних угруповань. Водночас, слушно звернути увагу, що тривале ведення на території України бойових дій тенденційно може змістити такий напрям інвестиційної діяльності із різного типу спортивних організацій на ветеранські об'єднання та інші форми об'єднань осіб, які мають досвід участі у бойових діях та, у разі, неефективності державної політики щодо реінтеграції таких осіб у суспільство за фінансової підтримки злочинних угруповань суттєво посилять якісну складову організованої злочинності, що історично можна простежити аналізуючи різні поствоєнні періоди; в) фінансування злочинних угруповань неповнолітніх з метою встановлення контролю та координації їх злочинної діяльності для подальшого залучення їх членів, які психологічно та ідеологічно сформовані для систематичного зайняття злочинною діяльністю до складу відповідних злочинних угруповань;

по-друге, витрати пов'язані із збереженням кадрового потенціалу організованих злочинних угруповань та розширенням їх впливу на регіональному рівні та зростання їх значимості у структурі злочинного середовища. Вказана система витрат структурно може охоплювати такі відносно самостійні напрями:

а) фінансова підтримка членів організованих злочинних угруповань, які піддаються кримінальному переслідуванню чи відбувають покарання у місцях позбавлення волі, а також членів їх сімей. Слушно наголосити, що вказані витрати необхідно відносити саме до категорії інвестиційних, оскільки вони не пов'язані із безпосереднім вчиненням конкретних видів кримінальних правопорушень, а спрямовані на: а) формування ідеологічної стійкості в усіх членів злочинного угруповання та розуміння того, що у випадку затримання останні отримають належну фінансову підтримку, що посилює психологічну готовність до вчинення кримінальних правопорушень та відданість принципам і моделям поведінки відповідної групи; б) фактичне збереження у структурі організованого злочинного угруповання осіб, які володіють високим рівнем кримінального професіоналізму та після відбування покарання повернуться до здійснення злочинної діяльності, здобувши відповідну систему негативних установок та практик у місцях позбавлення волі, а також сформувавши відповідну систему неформальних відносин із особами, які відбувають кримінальне покарання із їх подальшим залученням до злочинної діяльності у складі конкретного злочинного угруповання.

вання; в) зміцнення авторитету конкретного члена організованого злочинного угруповання, який відбуває кримінальне покарання серед осіб, щодо яких обрано запобіжний захід у виді тримання під вартою, або серед осіб, які відбувають кримінальне покарання у виді позбавлення;

б) фінансова підтримка осіб, але прибули на територію його функціонування з інших регіонів чи після відбування кримінального покарання у виді позбавлення волі;

по-третє, витрати, пов'язані із виконанням неформальних правил кримінальної субкультури та зростанням впливу організованого злочинного угруповання у межах кримінального середовища. Необхідно звернути увагу, що вказаний напрям витрат є характерним для організованих злочинних угруповань загальнокримінальної спрямованості, адже ОЗУ економічної спрямованості значно меншою мірою залежать від необхідності дотримання неформальних правил, визначених у межах кримінальної субкультури. У структурі таких витрат можна виокремити: а) обов'язкові відрахування частини доходу від злочинної діяльності до так званого «общака», що є певним чином інвестиційними витратами, оскільки дозволяє: скористатись відповідними фінансовими ресурсами на визначених умовах у разі виникнення потреби; підвищує рівень авторитету ОЗУ та підтверджує стійку кримінальну мотивацію його членів та їх повне морально-психологічне включення до структури кримінального середовища; б) витрати пов'язані із підтримкою одного або декількох суб'єктів підвищеного злочинного впливу. Відзначимо, що такі витрати є характерними для організованих злочинних угруповань, які нетривалий час здійснюють злочинну діяльність або злочинний вплив яких поширюється на незначну територію, а лідер таких ОЗУ лише набуває злочинного авторитету у межах кримінального середовища.

Аналізуючи сучасний стан щодо інвестиційної діяльності організованих злочинних угруповань в окремі елементи своєї інфраструктури слушно звернути увагу, що в основному остання здійснюється за такими напрямками:

по-перше, фінансова підтримка установ, організацій та відповідних процесів, які спрямовані на формування позитивного іміджу лідерів злочинних угруповань;

по-друге, інвестиційна діяльність щодо фінансування медіа та соціальних мереж з метою просування відповідного контенту.

Ключові слова: злочинне угруповання; економічний агент; витрати

Keywords: criminal group; economic agent; expenses